

BIULETYN

ARCHIWUM
PRASY
SKAUTOWO
HARCERSKIEJ

Rok-Vol.VIII.Nr-No.1.(21).Kwiecień 1980 April.Vancouver,B.C.

WACŁAW BŁAŻEJEWSKI

harc mistrz

HISTORIA HARCERSTWA POLSKIEGO

ZARYS OGÓLNY

WYDANIE DRUGIE
JUBILEUSZOWE

HARCERSKIE BIURO WYDAWNICZE
WARSZAWA — 1935

archiwum
harcerskie.pl

BIULETYN Archiwum Prasy Skautowo-Harcerskiej.
BULLETIN of the Scout Press Archives. Zał-Est.1973.
Rok-Vol.VIII.Nr-No.1.(21).Styczeń-Kwiecień-January

O K Ł A D K A .

Harc mistrz
Wacław
Błażejewski
"HISTORJA
HARCERSTWA
POLSKIEGO "

Wydanie I-sze.
Harcerskie Biu
ro Wydawnicze
przy Naczelnic
twie Z.H.P.Wy
miar:21x15 cm.
Stron;231.Ok
ładka.Warszawa
1933 rok.

Wydanie II-gie
Jubileuszowe .
Harcerskie Biu
ro Wydawnicze
przy Naczelnic
twie Z.H.P.Wy
miar;24x16 cm.
Stron;350. Ok
ładka.Illustra
cje i wykresy.
Nakład;3.100
egz.Warszawa ,
1935 rok.

Cenne opraco
wanie na temat
historii ZHP .
Doprowadzone w
treści do 1935
roku.

Dzisiaj orgi
nał stanowi po
zycję "białego
kruka" w zbio
rach Harcers
kich w Polsce
i na świecie

"Historja Harcerstwa
Polskiego" W. Błażejewskiego
i "Andrzej Małkowski" Ale
ksandra Kamińskiego to dwa
dzieła literatury Harcers
kiej, bez których trudno
byłoby sobie wyobrazić

istnienie ruchu Harcerskiego w Polsce
i na świecie.

Z tego powodu, omawiamy w tym wydaniu
'Biuletynu' szereg pokrewnych tutaj
tematów. A z radością czynimy adnota
cję właśnie wydanej książki Al. Kamiń
skiego na temat życia twórcy Skautin
gu Polskiego.

W następnym numerze 'Biuletynu' za
mieścimy wspomnienia o kilku kierow
wnikach pracy Harcerskiej na świecie.

NOWE OPRACOWANIE..

----- Zenon Buczewski ,
"Harcerstwo nad Pacyfikiem 1971-1977"
Offset. Stron; iii + 18, nlb. 5. Wymiar :
280x216 mm. Zawiera: Przegląd wydaw
nictwa ZHP w Vancouver, B.C. Zestaw
numerów; 25-ć. Zestaw treści; 318 po
zycji. Spis nazwisk. Odbitki. Wydane
nakładem autora. Surrey, B.C. Marzec
1980 r. Kanada.

WKŁADKA..

----- Ulotka powiadająca o
odprawieniu w Krakowie Mszy świętej
za duszę śp. Andrzeja i Olgi Małk
o w s k i c h . Odbitka z oryginału,
o wymiarach; 34,5 x 24,5 cm.

Z kart Historii Związku Harcerstwa Polskiego

Skaut

20 gr.

Dwutygodnik młodzieży harcerskiej
założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego

NAKLAD 11.000
egzemplarzy
urzędowo stwierdzony

SKAUT

przynosi rocznie
20 zeszytów czyli stron 400
w promiarze skromnej kieszonki załadowe

12 i 1/2 grosza
czyli 250 groszy rocznie
jest zatem

najstarszem
najszerszem
czasopismem harcerskiem

Specjalne dodatki - lipkowy
układ i doborowa treść
składają się na każdy numer.

NUMER 1

SKAUT Dwutygodnik młodzieży harcerskiej założony
w r. 1911 przez A. Małkowskiego. Tom. XX. Nr. 1. (272)
15 styczeń 1934 r. Wym; 25x18 cm. ss. 2a. Organ Zarza
dów Oddziałów Z.H.P. Lwów, Poznań, Toruń. Wychodzi
we Lwowie pod redakcją Wiktora Frantza.

Stale toczą się burzliwe dyskusje wśród instruktorów na temat przyszłej sprawy młodzieżowej. Powstają różne projekty oraz pomysły, a na czoło wysuwa się chęć stworzenia wielkiej organizacji młodzieżowej, obejmującej swymi wpływami całe młode pokolenie polskie.

Nie mamy najmniejszej wątpliwości, że zadanie to spełni najlepiej już przed tym wypróbowana organizacja jaka jest Harcerstwo.

Lecz i tutaj mamy pewne zastrzeżenia. W ostatnich latach przed wojną przechodziliśmy pewien kryzys, pewne problemy nie zostały należycie rozwiązane uderzyliśmy raczej wszczepić niż wgłąb, a praca nasza nie posiadała wyraźnie oznaczonego kierunku.

Postaram się podkreślić tutaj tylko jeden punkt, który jest wszędzie dyskutowany. Czy zakaz picia i palenia powinien być organizacji młodzieżowej narzucony, czy też tylko propagowany, względnie winna być ustalona granica wieku do której powinien on być przestrzegany. Uważam, że najwięcej do powiedzenia w tej sprawie mamy - my młodzie.

Nie są miarodajne dla nas zdania jakichś starszych panów, choćby nawet instruktorów, którym zakaz ten jest nie na rękę. Jakże oni mogą zachować się w towarzystwie bez papierosa, bez wódki, przecież wznoszą toasty za zdrowie różnych 'osobistości', a oni nie mogą obrazić nikogo i nie wypić czyjegoś zdrowia.

Podczas zlotów i różnych rautów międzynarodowych, skauci prawie wszystkich państw palili tytoń i pili wódkę, tylko Polacy zachowywali wstrzemięźliwość i tak czuli się nieswojo, takie panowało 'oburzenie', że nie wypijali toastów. Dzisiaj w czasach wojennych posiadamy tak ciężkie warunki, że nie jest żadnym przeświadczeniem uspokoić trochę nerwy nikotyną czy poprawić sobie humor wyduldaniem butelczyny bimbru.

W pracy konspiracyjnej niepalenie tytoniu i niepicie wódki ściągają podejrzenie szpicliów i osób postronnych, dlatego od czasu do czasu trzeba pociągnąć jakiegoś skrzęta, czy też wychylić kieliszek. I wreszcie nikotyna nie szkodzi, jeżeli czasem przepłucze się sobie jelita i żołądek, bo to wychodzi na zdrowie.

Tak myślą i mówią ci, którym zakaz picia i palenia przeszkadza, którzy obniżyli swój poziom i starają się

iść po linii najmniejszego oporu. Na to odpowiemy im my młodzie. Odpowiemy, że są to wszystko nieuzasadnione bzdury, które nie są w stanie nikogo przekonać.

Nikt nam nie będzie dyktował czy nam będzie wolno pić i palić, czy też nie. Sami zdajemy sobie jasno sprawę ze szkodliwości używania nikotyny i zatrucia organizmu alkoholem i nie pozwolimy obniżyć naszego poziomu powodując się słabością starych instruktorów. Jasno i zdecydowanie odpowiemy im na ich zarzuty.

W towarzystwie osoba nieużywająca alkoholu i tytoniu wzbudza pewnego rodzaju zaciekawienie, reszta towarzysza odczuwa jej wyższość i nie jeden staje się do pewnego stopnia zazdrosnym, że on nie może wyżyć się tych nałogów.

Całemu światu pokażemy, że my Polacy wolni jesteśmy od wszelkiego rodzaju nałogów i wolność tę będziemy propagować wszędzie.

W czasie wojny, gdy organizmy nasze nie otrzymują dostatecznej ilości odpowiedniego pożywienia i ciągniemy prawie z resztkami sił, używanie trucizn podniecających jest przestępstwem, a nie środkiem kojącym nasze nerwy. Z dumą musimy przyznać, że pracę naszą prowadzimy od początku wojny bez jednego dymu i butelki i chwała Bogu nie było to powodem ani jednej wyspy. Nigdy okapkanie sobie płuc i osłabienie ustroju nerwowego nie było korzystnym dla zdrowia.

Stoiśmy twardo i nieugięcie na stanowisku nietolerowania żadnych udogodnień ani wykrętnych ściągaczków, czy też dwuznacznego komentowania 10 punktu prawa i nie mamy obawy, że szeregi naszej organizacji staną się przez to szczuplejsze. Dzięki naszemu wysiłkowi i dużemu wkładowi pracy nad sobą stanęliśmy na wysokim poziomie i poziomem tego nie obniżymy za żadną cenę, a kto chce iść z nami dalej to albo się podciągnie, albo zostanie w tyle.

Artykuł pochodzi z konspiracyjnej gazetki harcerskiej pt: 'NA TROPIE', Rok. I. Nr. 8. dni: 25 kwietnia 1944 roku. Kraków, Polska. (Red.).

LX-lat mija...

W tym roku mija 60 lat od chwili kiedy ukazało się trzecie i ostatnie wydanie książki pod tytułem: "Harce młodzieży polskiej" (1). Książka, stanowiąca jednocześnie podręcznik nauki skautowania czy też harcowania dla młodzieży Polskiej, oprata na zasadach praktyk i książki gen. Baden-Powell, twórcy Skautingu w Anglii, była, następną po pierwszej a sławnej książce, opracowanej przez twórcę ruchu Skautowego w Polsce, Andrzeja Małkowskiego. Praca

Jego ukazała się w r. 1911 pod tytułem: "Scout - ting ja - ko sys - tem wy - chowania młodzie - ży".

Autoro - wie "Har - ców..." korzys - tali z tej pra - cy Mał - kowskie - go.

Dali w "Harca - ch..." ob - szerny opis i przykła - dy pracy Harcers - kiej. Wprowa - dzili

E. PIASECKI i M. SCHREIBER

HARCE MŁODZIEŻY POLSKIEJ

WYDANIE TRZECIE

ZNACZNIE ROZSZERZONE I POPRAWIONE NA POD -
STAWIE 8-go WYDANIA DZIEŁA GENERALA ROB.
BADEN-POWELLA p.t. "SCOUTING FOR BOYS"

OPRACOWAŁ DR. EUG. PIASECKI
PROF. UNIWERS. POZNAŃSKIEGO

LWÓW — WARSZAWA
KSIĄŻNICA POLSKA T-WA NAUCZ. SZKOŁ. WYŻSZYCH
MCMXX

słownictwo; Harcerz, harcmistrz, harce, harcerstwo, harcować w miejsce praktykowanego określe -
nia Małkowskiego - Skaut.

W treści, "Harce..." to na ów -
czesny czas, - ABC harcerskie.

Jest tam wiele gawęd dla
prowadzenia pracy w drużynie,
liczne przykłady jej, oparte
na wzorach z skautingu an -
gielskiego, z pierwszych obo -
zów Małkowskiego, z Jego prac
wydawniczych dla Harcerstwa.

Za każdym rozdziałem podana
jest literatura tematu, gdzie
poprzez dodatkowe książki moż -
li uzupełnić sobie
to, o czym mówią tam
autorzy "Harców"...

Bogata w
treści książka była bardzo przy -
datnym podręcznikiem nauki Har -
cerskiej w Polsce w pierwszych
latach jej powstania.

Dzisiaj, egzemplarz "Harców..."
stanowi książkę o wartości "bia -
łego kruka" w zbiorach tak pry -
watnych jak i bibliotekach Har -
cerskich. /z/

Harcerze malopolscy

Harcerka malopolska

(1) Schreiber, Mieczysław i Piasecki, Eugeniusz, "Harce młodzieży pol -
skiej". Wym: 18x12 cm. ss. xii, 286,
nlb. 2. Rysunki. Lwów 1912 rok.

- Schreiber, Mieczysław i Piasecki
Eugeniusz, "Harce młodzieży pol -
skiej". Wydanie drugie. Wym: 19x12 cm.
Rysunki. Lwów 1917 rok.

- Piasecki, Eugeniusz i Schreiber,
Mieczysław, "Harce młodzieży pol -
skiej". Wydanie trzecie. Wym: 17x11.5
cm. ss. xvi. 468. Rysunki. Obszerna
bibliografia. Załączniki. Dokumenty.
Lwów 1920 rok. - Polska.

Z dziejów »Skauta«

Wśród całego szeregu wspomnień z czasów powstawania drużyn i ośrodków pracy skautowej, nie można pominąć działalności czasopisma „Skaut” tak w b. Galicji, jak też poza jej granicami.

Ukazanie się Skauta w dniu 15 października 1911 r., poprzedził okres wyjątkowej pracy Związkowego Naczelnictwa Skautowego, które wskutek coraz większego zainteresowania się młodzieży ruchem skautowym oraz braku podrekrutników i instruktorów, zmuszone zostało do wydawania własnego pisma, by tym sposobem regulować i ujednostajnić pracę w terenie.

Kłóż mógł zostać redaktorem tego pierwszego pisma harcerskiego jak nie śp. Andrzej Małkowski, najlepiej wówczas obeznany z dostępną skautową literaturą zagraniczną, tłumacz książki Baden - Powella „Scouting for Boys”, oraz członek Organizacji Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie”, której ideałem było odzyskanie Niepodległości Ojczyzny, choćby z bronią w ręku.

Toteż pierwsze słowa pisma: „Wszystko co nasze, Ojczyźnie oddamy” stały się na długie lata hasłem całej pracy skautowej.

Na takim założeniu oparte trzy pierwsze roczniki „Skauta”, redagowane początkowo przez śp. Andrzeja Małkowskiego a następnie od marca 1912 r. przez Ignacego Kozielewskiego, jakoteż Komitet Redakcyjny pod przewodnictwem prof. Eugenjusza Piaseckiego, stały się źródłem nieraz do dziś żywych i aktualnych materiałów i wskazówek. „Skaut” bowiem umiał pogodzić poważną treść z przystępną formą, bardzo często gawędową. Artykuły z zakresu ideologii, techniki, metodyki — wskazówki organizacyjne, powieści lub opowiadania, sprawozdania z drużyn i wizytacji, kronika, przegląd czasopism, stanowiły treść ówczesnych numerów „Skauta”. Najważniejszą jednak cechą „Skauta” owych czasów stanowił nie tylko jego bezpośredni związek z pracami Naczelnictwa, instruktorów objazdowych i z życiem drużyn, ale także z współczesnym życiem polskim. Wszelkie wydarzenia przebiegi tego życia jak święcenia

rocznic narodowych, walka z obcą wytwórczością gospodarczą, usiłowania wciągnięcia mło-

Ignacy Kozielewski (siedzi) b. członek Zw. N. Sk. i redaktor „Skauta”

dzieży w sprawy polityczne itp., znajdują tu swój wyraz i odpowiednie naświetlenie.

W tym pierwszym okresie ukazywał się „Skaut” regularnie, początkowo dwa, potem trzy razy w miesiącu, mając dzięki oparciu o „Sokół” zapewnione podstawy materialne. Dzięki zaś niestrudzonej pracy dha „patrona”, śp. Alojzego Walleka, dociera do wszystkich miast i miasteczek b. Galicji, jakoteż drukowany na specjalnym bibułkowym papierze, za korwion do Królestwa, Poznańskiego i na Ukrainę.

Wojna przynosi półroczną przerwę w wydawnictwie „Skauta”. Ukazuje się ponownie i stycznia 1916 r. pod redakcją Czesława Pieniążkiewicza. Ze zmianą warunków zmienia się też i charakter pisma. Podczas gdy „Skaut” przedwojenny to wielka praca o przyszłości narodu godną przeszłości, łamy „Skauta” z lat 1915—1919 to wskazywanie realnej drogi, do tej przyszłości wiążącej. Widoczne jest w „Skauście” przejście z orszakowej nadziei do niezbitej pewności, że nadchodzi godzina uzyskania Wolności. Z ważnych materiałów historycznych należy podkreślić krótkie, lecz jak wymowne notatki dwójki:go rodzaju: korespondencje skautów z frontu i wspomnie-

nia pośmiertne. Skromne te notatki wskazują, że nie czczą fanfaronadą były słowa hymnu skautowego, umieszczone w pierwszym numerze „Skauta”.

W roku 1918 obejmuje redakcję Kazimierz Tysza i dr. Kazimierz Wyrzykowski, potem Julian Saloni i Marjan Wołańczyk. „Skaut” jakkolwiek zatrzymuje miano dwutygodnika, wychodzi raz na miesiąc, coraz szerszej publiczności wskutek braku papieru skąpo przydzielanego w czasie wojny światowej przez władze austriackie, a następnie wskutek udziału całej pracy młodzieży skautowej i instruktorów w walkach o Lwów, Kresy Wschodnie, Śląsk, Wilno i w wojnie z bolszewikami w roku 1920 — przestaje wychodzić całkowicie.

Pierwszy po dłuższej przerwie numer pisma ukazuje się ponownie w r. 1923 staraniem ks. Gerarda Szyma, komendanta miejscowego drużyn skautowych we Lwowie, pod redakcją Karola Stojanowskiego, już jako miesięcznik, odbijany ręcznie poszczególnymi stronami na małej maszynie drukarskiej.

W roku 1924 na stanowisku redaktora „Skauta” zjawia się dyr. Władysław Kuchar-

ski. Początkowo nie udaje się usunąć trudności, numery wychodzą po kilka razem, jednak z początkiem roku 1925 następuje normalizacja wydawnictwa. Odtąd „Skaut” wychodzi regularnie co miesiąc, a w r. 1928 zmienia format.

W r. 1930 ustępuje zastąpiony, 6-letni redaktor dyr. Władysław Kucharski, redakcję prowadzi przez krótki okres dr. Stanisław Hibił, a następnie dr. Franciszek Machalski. We wrześniu 1931 r. następuje zwrot znowa, redakcję obejmuje mgr. Wiktor Franz i trwa na posterunku do września 1934 r., po nim tęsk redakejną obejmuje mgr. Bolesław Lewicki. Od września 1935 do chwili obecnej mamy szereg dalszych zmian gdyż kolejno redagują „Skauta” dr. Leszek Czarnik, Władysław Wenzel i ostatnio Władysław Głowiak.

Przez cały trzeci okres swjej egzystencji jest „Skaut” nieodłącznym towarzyszem i nauczycielem harcerza polskiego. Uczy o Polsce i Harcerstwie, wspomina dawne bohaterstwa i dzieje, nawołuje do nieustannej pracy, technie dzwiny i niesamowitym urokiem „Książki wiedzy leśnej”, żarzą pogodnym humorem „Bocianich wypraw”, huczy i roi ruchliwym życiem braci harcerskiej.

Z ważniejszych momentów tego okresu należy wymienić wydanie specjalnych numerów, poświęconych II. Złotowi Harcerstwa w Poznaniu w r. 1929, 20-letniemu jubileuszowi pracy harcerckiej we Lwowie w r. 1931 oraz numerowi Złotu Jubileuszowego Harcerstwa w Spale w r. 1935.

Ten ostatni zasługuje w szczególności na uwagę gdyż daje przekrój całej dotychczasowej pracy harcerckiej, publikuje wiele faktów i dokumentów dotychczas szerszemu ogółowi nieznanych oraz zawiera dużo przyczynków do historii ruchu harcercskiego.

Pozatem „Skaut” rozpoczyna działalność wydawniczą, wydając „Metodykę ćwiczeń polowych” Fr. Uszarza (jako dodatek do „Skauta” w r. 1927), „Literaturę Harcerską” — B. W. Lewickiego (1935), „Próby Wodzów” — L. Ungeheura (1935) i ostatnio „Książkę o Wielkim Wodzu” — Leop. Stanisława Günsberga.

Kup dawne roczniki „SKAUTA” niedługo może ich zabraknąć!

»Skaut« na wystawie książki harcercskiej w Warszawie w r. 1934

sto kstrownik wydawnictwa W. Wenzel

NAJSTARSZY
NAJWIĘKSZY
NAJTAŃSZY

SKAUT

DWUTYGODNIK
MŁODZIEŻY
HARCERSKIEJ

WYCHODZI WE LWOWIE POD REDAKCJĄ WIKTORA FRANTZA

T O M XX..
NR. 1. (272).

ORGAN ZARZĄDÓW Oddziałów Z.H.P.
LWÓW — POZNAŃ — TORUŃ

ROK 1934
15 STYCZEŃ.

BILANS!

Wyobraźmy sobie, że jesteśmy jakimś — powiedzmy Komisją Rewizyjną, i przychodzimy badać księgi Harcerstwa, oczywiście nie jakieś księgi handlowe, ale inne, ważniejsze, notujące nie ilość, ale jakość, nie to co kto komu winien, ale czym się przysłużył. Robimy wielkie zamknięcie, ale nie kas i rachunków, tylko skarbów i dorobku ducha — zamknięcie ksiąg za rok 1933, ksiąg których buchalterem było życie samo; ksiąg które służyły naszym członkom w J. P. od sucha poczeszsy, a na harcematkach skłóciwszy; ksiąg, które stoją otworem dla wszystkich. Robimy bilans! Prosimy o te księgi! Prosimy o załączniki!

I oto zaczynają nam je znosić, najpierw te załączniki, całe stopy wyinków z różnych pism i gazet, a wszystkie o nas, o harcerkach, harcerzach, i harcerstwie. Sterta rośnie, olbrzymieje — jakto, pytasz, więc to wszystko za rok 1933? Tak! — bo jeszcze w żadnym dotychczas roku tak dużo o nas nie pisano w prasie, jak właśnie w ubiegłym.

Jesteśmy trochę oszołomieni, na przeglądanie załączników nie mamy czasu — idziemy wprost do ksiąg, wycnotujemy tylko głównejsze pozycje, a wszystkie one świadczą o naszym rozwoju i postępie.

Przedewszystkiem wzrósł ilościowy; przedewszystkiem wielka ilość gromad i piękne rezultaty na froncie zachowawczym. Dalej piękny rozwój harcerstwa wodnego, które jakościowo stoi na pierwszym miejscu wśród skautów wodnych całego świata. W szybnictwie jesteśmy dzisiaj na terenie skautowym bezkonkurencyjnymi — jak podkreślił to specjalnie Baden-Powell. W tych rubrykach musimy tutaj podkreślić dwie pozycje: 1) to przepłynięcie Atlantyku na wątlm jachcie „Zjawa” przez dwóch harcerzy Wagnera i Korniewskiego, którzy z Dakara po 45 dniach żeglugi zawinęli 18 czerwca do portu Belen w Brazylii, 2) to sukces harcerza Mynarskiego, który 19 lipca przelatuje na szybowcu przestrzeń 84-2 km a 30 października zdobywa rekord długości lotu uzyskując czas 11 godzin 58 minut.

Rok 1933 notuje nam wreszcie, dwie inne oddawna nam się należące pozycje: jedna z nich to miejsce w Międzynarodowym Komitecie Skautowym do którego wybrano dha Strumiłkę, druga, wizyta Baden-Powella w Gdyni.

W dziedzinie rozwoju techniki pracy skautowej — trzeba zanotować coraz liczniejsze „płomienie na żniwie” — jak jedna z druchen trafnie określiła harcerskie obozy zimowe.

Bardzo pięknie wygląda nasz dorobek wydawniczy. Prym dzieży tu „Na tropie” szumi bardzo wartościowymi i aktualnymi książkami. Następnie idzie Główna Księgarnia Wojskowa — która dostarczyła harcerskim drużynom wodnym wiele doskonale opracowanych i wspaniałych podręczników. Harcerskie Biuro Wydawnicze stara się wkońcu poświęcić wypracowaną braki i luki, które dają się zauważyć w bibliografii harcerskiej.

Najpoważniejszą jednak pozycją w r. 1933 było bezspornie dziełmo o kładzeniu podwalin pod przyszłe, lepsze jutro świata mówić tutaj nie będziemy; o symbolicznym biętożeniu, może trochę, a nawet napewno zamato u nas mówito się i pisało. Większość nie pojechała doniosłości zadań czekających ruch skautowy na całym świecie a symbolizowanymi w pięknym zwierzęciu pastorej radziarskiej legendy. Za przykładem więc naszych braci z za Karpat, zamykając nasz bilans ideowy z pogodą i radością patrzymy w nieznane jutro 1934 roku, niech tę zastąpę przedrze wspaniałą skok w nieznane — skok na białym jeleniu!

officjum
harcerskie.pl

Związek Harcerstwa Polskiego
Wydanie urzędowe

JAK ZAWIĄZAĆ PRACĘ HARCERSKĄ

DLA WSZYSTKICH, KTÓRYM NIE JEST OBOJĘTNY
ROZWÓJ HARCERSTWA,

opracował
TADEUSZ SKOTNICKI.

Prof. Ignacego
Korniewskiego

WARSZAWA
Nakładem księgarni J. Lisowskiej,
Kraków G. Gebethner i S-ka, Lwów, Gubrynowicz i Syn,
Poznań, M. Niemierkiewicz, Płock, S. Bełley.

Tadeusz Skotnicki, "Jak zawiązać pracę harcerską dla wszystkich, którym nie jest obojętny rozwój harcerstwa". Okładka. Wym; 19x13.5 cm. Str; 43. nb. b. 1. Warszawa 1917 r. [Praca wydana za zezwoleniem ówczesnych władz niemieckich dn; 28. ix. 1917 r.]. Autor zakończył jej pisanie w grudniu 1916 roku. Oryginał broszurki stanowi dzisiaj pozycję 'białego kruka' w zbiorach wydawnictw Harcerskich...

ANDRZEJ MAŁKOWSKI

* 31. X. 1888 r.
* 15-16. I. 1919 r.

Andrzej Małkowski

tok opowiadania, sentymentalna nutka, dzwoniąca z każdej strony, niepotrzebne przemilczanie faktów i nazwisk (np. sprawa wysadzenia Małkowskiego przez Kozielewskiego z redaktorstwa 'Skauta' i in) - wszystko to przełamuje prostotę relacji o życiu Małkowskiego. Zastrzeżenia te jednak są naogół natury literackiej. Zasadniczo rzecz traktując, życiorys Małkowskiego w ujęciu Kamińskiego może liczyć na poparcie czytelników interesujących się

Pani Janinie
Kamińskiej - poświęcam.

Czerdzieści pięć lat minęło od chwili ukazania się pierwszej książki napisanej przez hm. Aleksandra Kamińskiego pod tytułem "Andrzej Małkowski" (1).

Praca poświęcona w całości krótkiemu życiu twórcy ruchu Skautowego w Polsce, stanowiąca wówczas próbę ujęcia tego tematu w jedną całość.

Autor doczekał się nawet, jak na ten czas, srogiej krytyki swej pracy. B.W. Lewicki, m.in. redaktor pisma harcerskiego 'Skaut', pisał w r. 1935 na jej temat co następuje;

... "Serię podstawowych książek o harcerstwie zamyka życiorys założyciela tego ruchu w Polsce, Andrzeja Małkowskiego. Materiał biograficzny ujął autor w formę popularnego gatunku literackiego 'la vie romance'. I dziwne, doskonały narrator, autor 'Antka Cwaniaka', tu zawiódł. Nerwowo

Wydawnictwo Tropie Katowice

SCOUTING
WYCHOWANIA MŁODZIEŻY

Andrzej Małkowski

Wydawnictwo Tropie Katowice

ALEKSANDER KAMIŃSKI

ANDRZEJ MAŁKOWSKI

NAKŁADEM „NA TROPIE”
KATOWICE 1934.

(1).

Harcerstwem. Jest bowiem książką potrzebną."... (2).
Ta pierwsza praca na temat życia Małkowskiego, a jak cenna, z pewnością za ubiegłe lata dała wiele radości i nauki o Nim licznej młodzieży Harcerskiej. Dzisiaj, jej oryginał z 1934 roku, jest niedostępny na rynku księgarskim, tak w Polsce jak i na świecie. Od lat, odczuwało się wielką potrzebę posiadania ponownego opracowania tego tematu. W Polsce czyniono starania

aby Aleksander Kamiński, chyba najbardziej do tego powołany, napisał raz jeszcze życiorys Małkowskiego.

Pomimo wieku, przychylił się do prośby i z prawdziwym zapałem służby Harcerskiej, pracę wykonał. Niestety, ukazała się ona drukiem już po Jego śmierci.

'Andrzej Małkowski' Kamińskiego, a więc praca

Aleksander Kamiński

* ANDRZEJ MAŁKOWSKI

Instytut Wydawniczy Pax 1979

-18-

wydana ubiegłego roku (3), nie jest drugim wydaniem z 1934 roku. Autor oparł nią na nowych źródłach historycznych z życia Małkowskiego. Opracował obszerny wstęp, który wprowadza czytelnika w czasy w których powstawało Polskie skautostwo jak również Autor pokazał nam w jakich warunkach życia Małkowski oddał się idei propagowania skautingu w Polsce.

Postać Małkowskiego, ponownie odżyła tutaj łącznie z Jego małżonką Olgą z Drahnowskich Małkowską (1.ix.1888-15.i.1979.). Autor podaje liczne wyjątki z korespondencji Małkowskiego do dny Olgi. Kamiński wplata w swoją opowieść o Małkowskim liczne cytaty źródłowe, tworząc przez ten fakt, nadzwyczaj interesujący życiorys o tych, którzy razem w tym czasie z Małkowskim, bo i o nich jest tam mowa, budowali ruch skautowy w Polsce.

W zakończeniu tej książki, którą czyta się z ogromnym zainteresowaniem, wydawcy piszą m. in.;

... "Obecne wydanie Autor przygotował do druku w roku 1977, za namową i przy pomocy krakowskiego działacza ruchu trzeźwości, wieloletniego harcerza, doktora Bolesława Leonharda, który zgromadził i udostępnił Autorowi imponujący zbiór dokumentacji archiwalnej, piśmienniczej i ikonograficznej, dotyczącej życia i

Aleksander Kamiński (28. I. 1903 - 15. III. 1978) - od roku 1918 harcerz, a od 1922 wychowawca w zakładach opiekuńczych dla dzieci osieroconych w Pruszkowie; komendant Chorągwi Mazowieckiej ZHP, w latach 1933-1939 kierownik Szkoły Instruktorskiej w Nierodzimiu i Górkach Wielkich na Śląsku Cieszyńskim; twórca ruchu suchowego w ZHP.

W okresie okupacji redagował „Biuletyn Informacyjny” Armii Krajowej i kierował akcją „Wawer”, współdziałał z Szarymi Szeregami i wydał konspiracyjnie *Kamienie na szaniec* oraz *Wielką grę*.

W latach 1945-1948 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego ZHP, a następnie od r. 1956 przez 2 lata przewodniczył Naczelnej Radzie Harcerskiej.

W roku 1945 objął asystenturę w katedrze pedagogiki społecznej Uniwersytetu Łódzkiego i w latach 1962-1973 kierował tym zakładem.

Napisał wiele prac naukowych z zakresu pedagogiki społecznej oraz z dziejów związków młodzieży w pierwszej połowie XIX wieku. Znany jest jako autor m. in. *Antka Cwaniaka, Książki wodza suchów, Kregu Rady, Suchów — The Polish Wolf Cubs, Andrzeja Małkowskiego, Książki drużynowego suchów, Zoski i Parasola, a przede wszystkim Kamieni na szaniec*.

Jednym z ostatnich dzieł jego pracowitego życia jest obecna, na nowo napisana relacja o założycielu harcerstwa w Polsce — Andrzeju Małkowskim.

-19-

działalności Małkowskiego. Ujawnienie dzięki niemu pewnych nowych szczegółów bibliograficznych, poszerzenie tła wydarzeń - słowem możliwość dania Czytelnikom pełniejszej prawdy o twórcy harcerstwa polskiego - skłoniły Autora do przygotowania nowej wersji tekstu."... (3).

I nie tylko sam tekst tej książki jest wartościowy. Autor zamieścił tam kilka ciekawych zdjęć Andrzeja i Olgi Małkowskich. Podane są i tam odbitki stron frontowych kilku publikacji Małkowskiego, Jego pierwszej książki 'Skauting jako system wychowania młodzieży...' (1911 r.) oraz pisma założonego przez Małkowskiego pt; 'Skaut' (1911 r.). Jest odbitka z oryginału sądu Polskiego Związku Wojskowego, który na kazał Małkowskiemu tłumaczenie książki gen. Baden-Powella 'Scouting for boys'. Orzeczenie owe brzmiało; "...Sąd Wojskowy, rozpatrzywszy przekroczenia żołnierza nr. 14 (A. Małkowski - przyp. AK) popełnione 6 marca 1910 r., a to 1. niesubordynacji, 2. lekceważenia obowiązków, 3. demoralizacji - wyrokiem z dnia 15 marca skazuje go na 24-godzinny areszt domowy, o którego terminie zadecyduje komendant szkoły żołnierskiej. Jako rehabilitację Sąd nakazuje żołnierzowi nr. 14 przetłumaczenie dzieła pod tytułem; 'Scouting for boys' do 15 kwietnia br. i nadesłanie tegoż na ręce dziesiątnika nr. 18. Członkowie Sądu Wojskowego: Nr. 9. nr. 18, nr. 31. (H. Bagiński, A. Sienkiewicz, B. Biskupski - przyp. AK). Lwów 15 marca 1910 r."... (3).

Dzięki temu więc 'wyrokowi' uzyskaliśmy pierwszą książkę skautingu Polskiego. Dzięki niemu, i książce, powstały liczne drużyny skautowe a później Harcerskie na ziemiach Polskich.

Książka Aleksandra Kamińskiego omawiająca życie Andrzeja Małkowskiego i Jego najbliższych współpracowników budowy ruchu Harcerskiego w Polsce dochodzi do rąk czytelnika w 70-tą rocznicę powstania tego ruchu. I stanowi ona nie tylko wartościowy przyczynek do historii tego Ruchu, ale daje dowód iż Harcerstwo nadal żyje i pracuje w społeczeństwie Polskim.

Prof. dr. Aleksander Kamiński, hm. nie będzie już ogłaszał niestety swego nowego dzieła. Odszedł na 'Wieczną Wartę'. Andrzej i Olga Małkowscy również nie będą czytali o sobie. I Oni odeszli na 'Wieczną Wartę'. Ich Harcerskim zaparciem życia służby - Bogu i Polsce - poprzez tą książkę będą przykładem dla innych. Zenon Buczewski.

(1). Aleksander Kamiński, "Andrzej Małkowski", Okładka. Obwolta wyk. Wł. Czarnecki. Druk. Stron; 148. Zdjęć; 7. Wymiar; 195 x 135 mm. Wyd; Katowice, 1934 r. Polska.

(2) B.W. Lewicki, 'Literatura harcerska' (Bibliografia krytyczna). Stron; 36. Wyd; 'Skaut', Lwów, 1935 r., Polska.

(3). Aleksander Kamiński, "Andrzej Małkowski", Okładka. Obwolta wyk. Marian Jankowski. Druk. Stron; 136. Zdjęć; 10. Reprodukcyj; 6. Wymiar; 195x124 mm. Nakład; 10.000 + 330 egz. Cena; zł. 35.--. Wyd; Warszawa, grudzień, 1979 rok. Polska.

Harcerska kartka pocztowa wydana w okazji 50-tej rocznicy powstania Z.H.P. w Polsce.

Wydawca; Hufiec Harcerski " Kresy ", Detroit, USA.
Wymiary; 140 x 92 mm.
Rysunki; w kolorach, zielonym, czerwonym i niebieskim.
Druk; Juliusz Błasikiewicz, wykonany w Niemczech Zach.

1. ALMANACH harcercza. Redaktor Eryk Zieliński. Warszawa: Harcerskie Biuro Wydawnicze [1935], 159 s. Bibliografia harcercza (pozycje ważniejsze). s. 78—82.

Kieszonkowa encyklopedia harcercza. Wśród innych informacji podaje dane o ówczesnych wydawnictwach harcercskich. (BGK, BN).

2. BIBLIOGRAFIA pedagogiczna. *Rocznik Pedagogiczny* 1923.

Zawiera: Pisma harcercskie s. 483—484; Harcerstwo (książki) s. 492. [za rok 1921] (BN, BP).

3. BIBLIOGRAFIA dotycząca Starszego Harcerstwa. W: Jak pracować w Starszym Harcerstwie. Warszawa 1927, s. 56 (BN).

4. BIBLIOGRAFIA harcercska (pomocnicza literatura harcercska). *Zycie Harcerskie. Wydanictwo informacyjne dla instruktorów, nauczycieli i sympatyków*. Łódź — Wilno: Wyd. Komitet Ufundowania Stżandaru Hufca Łódzkiego ZHP i Harcerska Sp. Wyd. w Krakowie, Filia w Łodzi. 1922, 42 s.
Wykaz książek, czasopism i jednodniówek, gdzie należy szukać materiałów harcercskich. (BN).

5. BIBLIOGRAFIA harcercska. *Harcmistrz* 1919, nr 6—8, s. 98—100.
Spis 129 pozycji ówczesnego dorobku wydawniczego harcercstwa. Również w formie oddzielnej nadbłki. (BGR, BN).

6. BIBLIOGRAFIA Wydawnictw Harcerskiej Spółki Wydawniczej. Kraków 1921.

7. BIENKOWSKA J., VOGEL Z.: Harcerstwo. Tematyczne zestawienie książek. *Poradnik Bibliotekarza* 1967, nr 10 s. 315—317.

Adnotowany zestaw ważniejszych pozycji lat szesdziesiątych.

8. BŁAŻEJEWSKI Wacław: Bibliografia Harcerska 1911—1960. 1960, 300 s. monografia.

Materiał dotyczący harcercstwa i organizacji związanych z harcercstwem. Praca obejmuje cały świat, nie obejmuje prasy. Przygotowywana do druku (egzemplarz znajduje się w Zespole Historycznym Głównej Kwatery ZHP).

9. BOJARSKA Wanda, Pieniak Andrzej: *Obowiaz biblioteczka. Harcerstwo* 1967, nr 2—3, s. 85—89.

Čzęściowo adnotowany wykaz 76 pozycji niezbędnych w przygotowaniu i przeprowadzeniu akcji obozowej.

10. BOUCHET H.: Skauting i indywidualność. *Lwów: Książnica Atlas* (1938), 271 s. Bibliografia s. 253—260, Książki polskie s. 261—265 (BGK, BN).

11. CZEKALSKA Maria: Harcerski ruch

MARIAN MISZCZUK

BIBLIOGRAFIA

HARCERSKICH BIBLIOGRAFII

ZA LATA

1913—1978

wydawniczy 1945—1949. Poznań: Związek Harcerstwa Polskiego. Komenda Chorągwi Poznańskiej. Im. Powstańców Wielkopolskich 1918/19, 1977, 38 s. Bibliografia s. 32—38. Sprawozdanie Komisji Historycznej. Seria II. Źródła — Zeszyt 2.

Pionierska praca dotycząca lat 1945—49. Pierwsza od roku 1934, drukowana bibliografia harcercska poświęcona całokształtowi dorobku Związku. Najbardziej prezentuje się część poświęcona prasie harcercskiej. Liczne błędy obniżają wartość pracy. (BGK).

12. CZERNIEWSKI Wiktor: Bibliografia pedagogiki 1958—1970. Warszawa 1976, s. 142—151. (BGK, BN, BP).

13. DĄBROWSKA Wanda (red.): Książka w bibliotece. Katalog informacyjny. Warszawa 1934.
Adnotowany spis 27 pozycji harcercskich z lat 1920—32, s. 402—408. Kontynuacją był: *Przewodnik Literacki i Naukowy* 1933—1935, Warszawa 1937. Zawiera 42 pozycje, s. 235—241.

14. [DZIESIĘCI] X lat Wydawnictwa Harcerskiego. Katalog 1958—1968. Warszawa: Wydawnictwo Harcerskie 1968, 200 s. (BGK).

15. GRZYMAŁOWSKI Olgierd: *Czasopisma skautowe zagranicze. Harcmistrz* 1931, nr 11—12, s. 123. (BN).

16. HARCESTWO. (Bibliografia).

Dziennik urzędowy Kuratorium Okr. Szk. Łuckiego 1936, s. 103—107.

17. HARCESTWO sojusznikiem szkoły. Bibliografia w wyborze za lata 1973—1976. Kielce: Pedagogiczna Biblioteka Województwa w Kielcach, Instytut Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych Oddział w Kielcach 1976, 7 s. 150 egz.
Opracowanie poświęcone działalności harcercstwa w szkole po V Zjeździe ZHP. (BGK).

18. KAPISZEWSKI Henryk: Związek Harcerstwa Polskiego w Niemczech. Zarys historyczny ze szczególnym uwzględnieniem lat 1933—1938. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 1963, 262 s.

Wykaz wydawnictw ZHP w Niemczech (1920—1939) 21 pozycji (prasa i książki).

19. KATALOG książek i czasopism harcercskich 1938 r. Warszawa: Harcerskie Biuro Wydawnicze „Na Tropie” s-ka z o.o. (1938), t. 62 s. + wkładka reklamowa Wydawnictwa Godziemba. (BGK).

20. KATALOG książek i czasopism harcercskich 1939/40. r. 2. Warszawa: Harcerskie Biuro Wydawnicze „Na Tropie” s-ka z o.o. 1939, 79 s. (BGK).

21. KATALOG, Książki, Podręczniki harcercskie, przysposobieni i wojskowego, wychowania fizycznego. Poznań: „Ka-De-Ha”, Harcerska Spółdzielnia z o.o., nlnb 6 s.

22. KĄTNY Marek: *Metodyka pracy wychowawczej w Związku Harcerstwa Polskiego* (przewodnik dla studentów studiów dziennych). Kielce: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach 1975 19 s. Bibliografia s. 8—10, 460 egz.

Spis 43 pozycji użytecznych jako pomoc w czasie realizacji programu przedmiotu „Metodyka pracy wychowawczej w ZHP”. (BGK).

23. KORMAN Grażyna: *Czasopiennictwo harcercskie*. 1976, 77 s. + kserokopie stron tytułowych czasopism harcercskich, wspomnis, praca magisterska, Uniwersytet Wrocławski. Wydział Filologiczny. Instytut Bibliotekoznawstwa.

Praca obejmuje czasopiennictwo harcercskie od roku 1911 do roku 1976. Čzęść dotycząca okresu do 1934 z jest odzwierciedleniem materiału z Katalogu Książki Harcerskiej 1910—1935 (poz. 32) co powoduje powtórzenie występujących tam błędów. Najciekawiej wypadła ankieta czytelniczki prasy harcercskiej. (BGK).

24. KOZŁOWSKA Bronisława, RYCHTERÓWNA [M]aria]: Bibliografia pedagogiczna za lata 1922 i 1923. *Rocznik Pedagogiczny* 1924. Zawiera: Bibliografia harcercskie s. 436; Har-

cerstwo (książki i wybrane artykuły). *Razem* 77 pozycji (BN, BP).

25. KOZŁOWSKA Bronisława, RYCHTERÓWNA [M]aria]: Bibliografia pedagogiczna za lata 1924 i 1925. Układ rzeczowy. *Rocznik Pedagogiczny* 1928.

Zawiera: Pisma harcercskie s. 287—288; Harcerstwo (książki i wybrane artykuły) s. 321—323. Razem 92 pozycje (BN, BP).

26. KRAJEWSKA Urszula: Harcerska Bibliografia: Teorie i praktyka działania społeczno-wychowawczego Związku Harcerstwa Polskiego 1957—1972. Harcerstwo 1973 nr 3—11 wkładki, 1974 nr 1, 3 wkładki.

27. KRAJEWSKA Urszula: Harcerska Bibliografia. Teorie i praktyka działania społeczno-wychowawczego Związku Harcerstwa Polskiego 1973—1974. Harcerstwo 1975 nr 9—12 wkładki, 1976 nr 9—11, wkładki, 1977 nr 1, 5 — współautor ROZWADOWSKI Wojciech, dalej tenże: 1977 nr 6—9. Zob. też poz. 47.

28. KUBSKI Jacek: *Obraz naszych tradycji. Harcerstwo* 1962, nr 43/44 s. 93—95.

Spis 85 pozycji dotyczących historii harcercstwa od roku 1909. Wyodrębniono: 1) Ogólne, 2) Polski skauting 1909—1918, 3) Wolne Harcerstwo — Pionier — Czerwone Harcerstwo, 4) Związek Harcerstwa Polskiego 1918—1939, 5) Ruch młodzieżowy 1939—1945, 6) Ruch młodzieżowy w Polsce Ludowej.

29. KUCZYŃSKI Piotr I., MALECKI Jerzy: *Polski ruch młodzieżowy. Materiały bibliograficzne za III kw. 1973 r. 1973, z I. Warszawa: Rada Stołeczna Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej*. 1974, 66 s. + 7 nb. (indeks). Spis 343 pozycji. Kontynuacja nieznana. (BGK).

30. LEWICKI B.W.: *Literatura harcercska. Harcerstwo* 1935, nr 2 s. 95—101. (BN)

31. LEWICKI B.W.: *Literatura harcercska. Bibliografia krytyczna*. *Lwów: Wydawnictwo „Skauta”* 1935, 96 s. Biblioteka „Skauta” nr 2. Wybór literatury dający 55 pozycji. Pomyślany jako praktyczna pomoc dla instruktorów. (BGK, BN)

32. LINCEL Jerzy (do druku przygotował): *Książka harcercska 1910—1935*. Katalog wydawnictw harcercskich. Warszawa: Harcerskie Biuro Wydawnicze 1935, 177 s. [zrezygnowała data wydania 1934]

Zawiera bibliografie: książek, czasopism, jednodniówek harcercskich do roku 1934 włącznie oraz szereg artykułów o wydawnictwach harcercskich. Najpełniejsza praca o dorobku wydawniczym harcercstwa z tych lat. (BGK, BN)

33. LISSOWSKI Marian: Harcerstwo poznańskie w pierwszym dziesięcioleciu. Poznań: Fiszert i Majewski 1924, 86 s. Bibliografia harcerska s. 83—86.

Dostępne wówczas pozycje ułożone według działów. (BN)

34. MAREŚ Tadeusz: Bibliografia patronów drużyn. *Harcmistrz* 1930 nr 4 s. 40/41; nr 5 s. 54/55; nr 11 s. 127; nr 12 s. 137; 1931 nr 1—2 s. 13; nr 4 s. 40; nr 19 s. 101; 1932 nr 1 s. 7; nr 2 s. 17; nr 4 s. 35; nr 7 s. 7; nr 8 s. 88; nr 10 s. 121; 1933 nr 1 s. 11; nr 2 s. 25; nr 4 s. 58.

Lista patronów (bohaterów) druk wraz z książkami im poświęconymi. (BN)

35. MATERSKI Romuald: Bibliografia harcerska. Warszawa b.r. w n. maszynopis. 175 s. (BGK)

36. MICHUŁOWICZ Janusz: Bibliografia harcerska. Materiały pomocnicze dla nauczycieli akademickich przedmiotu „Metodyka wychowania w ZHP” w uniwersytech i wyższych szkołach pedagogicznych. Kadra. Biuletyn Wydziału Kształcenia GK ZHP. Warszawa 1976, nr 4 s. 19—38, 520 egz.

Pełna bibliografia dla potrzeb realizacji przedmiotu, uzyteczna także dla instruktorów i osób zainteresowanych harcerstwem. (BGK)

37. MICHUŁOWICZ Janusz: Temat: Harcerstwo. Wychowanie w organizacjach młodzieżowych tematem prac magisterskich. *Harcerstwo* 1978, nr 3, s. 24—28.

Omówienie prac magisterskich poświęconych problematyce organizacji młodzieżowych, obronionych w Filii US w Cieszyźnie.

38. OMÓWIENIE prac magisterskich nadesłanych na konkurs Kadra. Biuletyn Wydziału Kształcenia GK ZHP, Warszawa 1978 nr 12, 700 egz.

Specjalny numer poświęcony konkursowi ogłoszonemu przez Główną Kwatery na pracę magisterską o tematyce harcerskiej. Podano tu także proponowane tematy prac do podjęcia przez studentów, instruktorów ZHP.

39. PIASECKI E[ugeniusz], SCHREIBER M[ieczysław]: Harce młodzieży polskiej. Wydanie 3 rozszerzone i poprawione. Łwów: Książka Polska Towarzystwa Nauczania Szkół Wyższych 1929, 468 s. Polskie piśmiennictwo harcове s. 442—468. Zob. poz. 52 (BGK, BN)

40. PIENIAK Andrzej: Dokumenty, które trzeba znać. *Harcerstwo* 1966, nr 6, s. 34—35.

Podane szczegółowo omówienie podstawowe dokumenty i materiały ówczesnie obowiązujące

41. PISKORSKI Tomasz, BŁAŻEJEWSKI Wacław, MINICH Włodzimierz: Katalog prasy skautowej. Warszawa 1937, 140 s. Tytuł i tekst również w języku francuskim i angielskim. Związek Harcerstwa Polskiego.

Informacje o prasie skautowej z całego świata w tym również pisma polskie. (BGK, BN)

42. PISKORSKI Tomasz: W sprawie bibliografii harcerskiej. *Harcerstwo* 1934 nr 4 s. 230—236. (BN)

Krytyczne omówienie Katalogu. Podano również liczne uzupełnienia.

43. PISKORSKI Tomasz: W sprawie bibliografii harcerskiej (Warszawa 1935) 8 s. odbitka z *Harcerstwa* (poz. 37).

44. RADOMSKI Stefan: Przegląd literatury harcerskiej (przewodnik bibliograficzny). Warszawa: Związek Harcerstwa Polskiego. Dział Kształcenia Głównej Kwatery Harcerstwa 1965, 108 s. cykli: Kształcenie Instruktorów, skrypt VII.

Przedstawienie wybranej bibliografii za lata 1957—1964. Zawiera także „materiał metodyczny odpowiadający na pytanie: jak spożytkować literaturę harcerską w codziennej pracy drużyny?”. (BGK)

45. RADOMSKI Stefan: Bibliografia literatury harcerskiej. (1957—1963). *Nowa Szkoła* 1963, nr 11 s. 62—64.

Rejestruje druki zwarte

46. ROZAWADOWSKI W[ojciech]: Bibliografia harcerska. Lekykon *Harcerstwa* zeszyt 2 (1978) s. 19—20.

Krótkie omówienie wraz z definicją oraz opis dziesięciu najważniejszych prac

47. ROZAWADOWSKI Wojciech: Harcerska Bibliografia Lata 1975—1977. *Harcerstwo* 1978 nr 7/8, 12, kontynuowane w roczniku 1979. Zob. też poz. 27.

48. S.: Wskazówki bibliograficzne. *Harcmistrz* 1919, nr 5, s. 75—76.

86 pozycji ze wszystkich działów piśmiennictwa. Spis książek najpotrzebniejszych w pracy instruktorów.

49. SEDLACZEK S[tanisław]: Bibliografia czasopism harcerskich. *Harcmistrz* 1931, nr 11—12, s. 118—122.

Podaje 75 pozycji, które stanowiły podstawę opracowania bibliografii pism w Książce (poz. 32). (BN)

50. SEDLACZEK Stanisław: Bibliografia harcerska. Warszawa: Nakładem Naczelnicztwa Związku Harcerstwa Polskiego. N.Z.H.P. Główna Kwatera Męska. 1927, 27 s.

Opracowana da kursu korespondencyjnego GK Męskiej. Objemuje wybór książek i czasopism z *Harcerstwa*. (BGK, BN)

51. [SEDLACZEK Stanisław] Sas (pseudonim): Harcerstwo. Zarys podstaw ideowych i organizacyjnych. Łwów 1939 (właściwie Warszawa 1940) 95 s. Bibliografia s. 88—92. Wydawnictwo Naczelnicztwa Harcerstwa Polskiego.

Zawiera bibliografię religijną. (BN)

52. SEDLACZEK Stanisław: Polskie piśmiennictwo harcове. Odbitka z Płaskiej E., Schreiber M.: Harce młodzieży polskiej. s. 442—449 (poz. 34).

53. SOBOKOWIAK Urszula: Temat Harcerstwa. Przegląd prac magisterskich poświęconych problematyce harcerstwa *Harcerstwo* 1978, nr 1, s. 26—28.

Prace podjęte w WSP Bydgoszcz.

54. SOSNOWSKI Stefan: Z książką do ludzi. Warszawa 1959, 117 s.

Książka harcerska (1957—1959) s. 107—115. Podaje 111 pozycji.

55. SOSNOWSKI Stefan: Z książką do ludzi. Wydanie 2. Warszawa 1960, 163 s.

Książki o tematyce harcerskiej (1957—1960). Podaje 77 pozycji.

56. SPRAWOZDANIE Naczelnej Rady Harcerskiej i Głównej Kwatery Harcerstwa. Za okres od 10.XII.1956 do 24.III.1959 r. Cz. 4. Warszawa 1959.

Prasa i wydawnictwa harcerskie s. 9—37. Wykaz wydanych pozycji książkowych s. 69—76. (BGK)

57. S[TRUMILLO] T[adeusz], N[EK-RASZ] W[ładysław], D[YBZYNSKI] T[adeusz]: Bibliografia harcerska. *Typodruk Ilustrowany*, Warszawa 1921, nr 6 Harcerski. s. wewnętrzna pierwsze wkładki.

Omówienie: dorobku wydawniczego harcerstwa, najważniejszych podręczników, książek i czasopism harcerskich do r. 1921. (BGK, BN)

58. S[TRUMILLO] T[adeusz]: Poradnik dla instruktorów i drużynowych, cz. III Biblioteczka Drużyny. *Harcmistrz* R. 2: 1919, nr 3 s. 43—44.

Podaje ówczesne pozycje przydatne dla drużynowego. (BN)

59. SZUKIEL Wiktor: Bibliografia publikacji prasowych i wydawnictw z okresu kwiecień 1969 — listopad 1973. b.m.n.w. d. 6 s. + 1 nb.

Rejestruje wydawnictwa zwarte i periodyczne dotyczące harcerstwa w podanym okresie. (BGK)

60. SZUKIEL Wiktor: Chorałowie Warmińsko-Mazurska ZHP im. „Grunwaldu”. Bibliografia. Za okres kwiecień 1969 — listopad 1973. Oprac. *Harcerstwo* R. 16: 1974, nr 6, s. 33—37.

61. WIERZBICKA Barbara: Bibliografia harcerska za lata 1945—1961. 1963, 11 + 37 s. maszynopis. Praca magisterska. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego. (BUW)

62. Wydawnictwa [Harcerskiego] B[iuura] [Wydawniczego]. (Warszawa) br. (katalog składowy), 14, 2 s.

63. W.W.: Bibliografia harcerska. Londyn: Naczelny Komitet ZHP, 12 s. maszynopis. Biblioteczka Harcerska 5.

64. ZAWADZKI J.: Bibliografia harcerska o służbie społecznej. *Harcmistrz* R. 15:1932, nr 10 s. 116. (BN)

BIBLIOGRAFIA POZYCJI PODAJĄCYCH INFORMACJE O HARCERSKIM RUCHU WYDAWNICZYM ZA LATA 1912—1978

1. ADAMCZYK Mieczysław: Prasa Szarych Szeregów na Kielecczyźnie w okresie okupacji hitlerowskiej (1942—1945). *Rocznik Historii Człowieczeństwa Polskiego*, R. 12:1974, z. 3, s. 265—281.

Wybrany fragment większej całości. Oparty na wspomnieniach, archiwaliach, opracowaniach i zachowanych egzemplarzach czasopism konspiracyjnych. (BN)

2. BATALION Harcerski Wojsk Polskich. Zarys historyczny 1918—1938. Warszawa: Wydawnictwo Godziemba, 1939, 67 s.

Zawiera: Pismo Batalionu. s. 30—52. (BGK, BN)

3. CHOJNACKI Władysław: Bibliografia zwartych druków konspiracyjnych wy-

danych pod okupacją hitlerowską w latach 1939—1945. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1970, 309 s.

Uwzględnione są także druki harcerskie.

4. DOBROSZYCKI Lucjan: Centralny katalog polskiej prasy konspiracyjnej 1939—1945. Warszawa 1962, 302 s.

Uwzględnione są także pisma harcerskie.

5. KALINOWSKI Marian: Czerwone Harcerstwo TUR w latach 1926—1939. 1972, 77 s. maszynopis, praca magisterska, Uniwersytet Warszawski. Wydział Nauk Społecznych.

Zawiera: Rozdział 4. Działalność wydawnicza s. 65—69.

6. KONOPACKI Eugeniusz: O beletrystykę harcerskiej. *Harcmistrz* 1933, nr 7, s. 131. Tytuł i skrót w języku francuskim.

Omawia ówczesną beletrystykę harcerską i analizuje jej osiągnięcia i braki.

7. LEONHARD Bolesław: „Skaut” warszawski 1913—1914. *Typodruk Powszechny* 1973, nr 18 (1973), s. 6.

Artykuł omawia dzieje pierwszego pisma skautowego wydawanego w Warszawie.

8. MISZCZUK Marian: Wiadomości Urzędowe. Harcerstwo 1976, nr 7/8, s. 77-80.

Monografia poświęcona oficjalnemu organowi Związku ukazującemu się od 1919 do 1964 roku. W zakończeniu podano rozszerzony opis bibliograficzny pisma będącego często niezastąpionym źródłem dla historyków organizacji.

9. RYSZKOWSKI Eugeniusz: Współczesna prasa harcerska. Harcistrz 1933, nr 7, s. 133-134. Tytuł i skrót w języku francuskim.

10. SOSNOWSKA Krystyna, TARA-KANOWSKA Maria, WOJCIECHOWSKA Róża: Materiały Związku Harcerstwa Polskiego w Archiwum Akt Nowych. Pokolenia 1963 nr 3, s. 171-175.

11. SPRAWOZDANIA Naczelnej Rady Harcerskiej za lata 1920-1938.

Zawierają informacje o prasie, książkach i harcerskich instytucjach wydawniczych.

12. WISNIEWSKA Maria: Prasa i wydawnictwa Szarych Szeregów. 1975, maszynopis 452-s., praca doktorska. (BGK) Dokładnie omawia i analizuje szersze tony ruch wydawniczy charakteryzując w ten sposób prąd występujące w organizacji.

13. WISNIEWSKA Maria: „Pismo Młodych 1943”. Kwartalnik Historii Prasy Polskiej. R. 16:1977, nr 2, s. 75-97.

Omówienie periodyku przeznaczonego dla Grup Szarych Szeregów.

14. WSPOLPRACA prasy skautowej. Warszawa Dział Zagraniczny Związku Harcerstwa Polskiego. 1938, 127 s. tekst również w języku angielskim.

BGK = Biblioteka Głównej Kwatery ZHP

BN = Biblioteka Narodowa, Warszawa

BP = Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy

BUW = Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego.

Mieś. "Harcerstwo" Rok. XXI. Nr. 6. (243). Czerwiec 1979. Warszawa, Polska.

Opracowanie Mariana Miszczyka bibliografii jest ciekawym i wartościowym przyczynkiem do tego tematu. Szkoda jedynie iż nie uwzględniono tam ważniejszych pozycji tego tematu opracowanych na Zachodzie.

O prasie harcerskiej.

Bardzo obszerne i szczegółowe opracowanie na temat publikacji periodyków Harcerskich zamieszczono w piśmie "Harcerstwo" (1).

W dziale pt: 'Leksykon Harcerstwa' tam prowadzonym (Zeszyt nr. 21) są opracowane dwie notatki na ten temat. Jedna pt: 'Prasa harcerska' omawia istnienie takowej z jej wyszczególnieniem tytułów za okres czasu od 1956 do 1978 roku, nasępna pt: 'Prasa harcerska - zarys historyczny 1911-1956' podaje liczne omówienia i tytuły prasy Harcerskiej wydawanej w Polsce za ten okres lat.

Odnotowano tam również kilka jedynie, tytułów wydawniczych Z.H.P. poza granicami Kraju.

(1) Mieś. "Harcerstwo". Rok. XXI. Nr. 9. (246). Wrzesień 1979 r. W-wa.

Argentyna. Pie - czka z Harcerskiego Złotu Mi - llenium 4-15.ii.1967 roku.

" OBIEŻYSWIAT " - Komunikat Gromady Włóczęgów - Sekcja zagraniczna.

Wileńska Drużyna Harcerzy - 'Czarna Trzynastka', znana w Polsce z swoich pięknych tradycji pracy Harcerskiej pod kierownictwem swego drużynowego; hm. Józefa 'Czarny' Grzeziaka, już w 1927 roku rozpoczęła publikację komunikatu pod tytułem: "Obieżyświat", z pod tytułem: "Wychodzi kiedy chce i może".

Sekcja Zagraniczna tej drużyny w grudniu 1944 r. w Londynie pod redakcją Józefa Wilkojcia rozpoczęła publikację dalszą tego pisma. Zredagował On 34 numery pisma. Następnych 65 numerów wyszło z redakcji Józefa Zuromskiego. Od 1954 r. do 1959 r. w Londynie redagował pismo Jan Sochański a od połowy 1959 r. ukazuje się ono z pod Jego redakcji już z Chicago Ill. USA.

Do 1966 r. wydano 139 numerów tego zagranicznego 'Obieżyświata'.

Pismo jest ważnym łącznikiem myśli i tradycji Harcerskich 'Czarnej Trzynastki'...

Strony tytułowe niektórych Obieżyświatów

Historia harcerstwa
Wielkopolskiego wzbo-
gaciła się ogromnie
przez opublikowanie ,
szereg lat temu, wspom-

H A R C E R S T W O

W I E L K O P O L S K I E

=====

nień harcmistrza Henryka Śniegockiego. [ur. 18. i. 1893-
zm. 1. xi. 1971 r.]. W przedmowie do tej pracy (1) czy -
tamy m. in. ... "Autor Wspomnień, harcmistrz Związku
Harcerstwa Polskiego, Henryk Śniegocki, dziś emeryto-
wany nauczyciel, należy do współtwórców skautingu
wielkopolskiego. Był uczestnikiem Powstania Wielkopolskiego
oraz akcji plebiscytowej na Warmii i Górnym
Śląsku. W okresie II Rzeczypospolitej należał do
najwybitniejszych instruktorów harcerskich; w latach
1925-1928 był komendantem Wielkopolskiej Chorągwi ZHP".

Wspomnienia hm. Śniegockiego sięgają pierwszych lat
Jego nauki szkolnej, udział w towarzystwie młodzieży
szkolnej 'Iskra' 1911 rok, i następnie mówi On o po-
stawianiu pracy skautowej, pisał: "... Wiceprezes 'Sokoła'
dr. Ksawery Zakrzewski, będąc w kontakcie z władzami
'Sokoła' we Lwowie, sprowadził we wrześniu 1912 roku
dwóch instruktorów skautowych i to Tadeusza Strumiłło
i Jerzego Grodyńskiego, celem przeprowadzenia kursu
skautowego na terenie poznańskiego 'Sokoła'". ...

Na temat powstania pracy skautowej pisał On dalej :
"... W dniu 17. X. 1912 roku zebrał się umnie w miesz-
kaniu członkowie 'Iskry', prócz mnie, Cezary Jindra,
Wincenty Wierzejewski i Edmund Węclawski, a z 'Ognia'
Leonard Skowroński i T. Wolski i złożyliśmy w uroczys-
tym nastroju przyrzeczenie skautowe... W tym dniu utwo-
rzyliśmy też pierwszy zastęp skautowy w Poznaniu, który
nazwany został "Poznań" a dowodził nami Wincenty Wie-
rzejewski "... Hm. Śniegocki na następnych kartkach
tych wspomnień opisuje następne lata pracy skautowej i
te w okresie pierwszej wojny światowej. Wydano pismo
pt; "Ruch Skautowy" Rok. I. Nr. 1. dn. 1 grudnia 1916 roku w
Poznaniu, którego ukazał się jedynie, ten jeden numer .
Odbył się też wielki Złot w 1917 roku w Wierzenicach
w tym samym roku, podczas procesji Bożego Ciała na
Starym Ryńku w Poznaniu, żandarm pruski usiłował ode-
brać sztandar skautowy, maszerującym tam drużynom
skautów Polskich.

Ignacy Paderewski przybył do Poznania/26. xii. 1918 r/
i następnego dnia wybuchło tam Powstanie Wielkopolskie,
w którym udział brali bardzo licznie ; skauci i
skautki Polskie. Byli Oni już do tego czasu, dobrze

zorganizowanym ruchem młodzieży skautowej.
W dniach 29 i 30 marca 1919 roku odbywał się zjazd
kierowniczek i kierowników drużyn skautowych w Poz-
naniu. Tam, ustalono zorganizować 'Naczelnictwo Har-
cerskich Drużyn Wielkopolskich ...' a słowo skaut na
On też, wybrany tam został Naczelnikiem Drużyn Męskich.
Rozpoczęto wówczas wydawanie miesięcznika pt; "Ruch
Harcerski"/R. I. Nr. 3. Marzec 1919 r. Poznań./.

Następnie w kilku rozdziałach opisane są prace nau-
czycielskie hm. Śniegockiego. Jego i m. in. harcerstwa
udział w pracach plebiscytowych na Śląsku oraz w
Powstaniach Śląskich. Następnie powrót Jego do pracy
Harcerskiej /l. x. 1921 r./ . Był On też Komendantem
Chorągwi Wielkopolskiej. W czasie ub. wojny światowej,
hm. Śniegocki był więziony przez Niemców, następnie
pracował w konspiracyjnym szkolnictwie Polskim w
Częstochowie. Po wojnie, powraca do szkolnictwa i
Chorągwi Harcerskiej. W 1952 roku przechodzi w stan
częściowego - spoczynku. Częściowego, bo nadal stara się
wspomagać pracę Harcerskiej i jest po 1957 roku Prze-
wodniczącym Sekcji Historycznej za lata 1912-1920 w
ramach Komisji Historycznej przy Komendzie Chorągwi
Wielkopolskiej.

Ogłoszone wspomnienia hm. Śniegockiego uzyskały cenne
opinie licznych naukowców w Polsce.

Nie jest to jednak całość tego tematu. Jak wiemy, hm.
Śniegocki pozostawił po sobie liczne zapiski dziejów
Harcerstwa Polskiego tych lat.

Jednak, tak skromna choćby praca, a już wydana po Jego
śmierci, stanowi ważny przyczynek do historii Ruchu
Harcerskiego na ziemiach Polskich.

/ZB/

(1) "Wspomnienia Harcmistrza Henryka Śniegockiego -
Materiały szkoleniowe do historii harcerstwa Wielko-
polskiego". Wyd; Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda
Chorągwi Wielkopolskiej imienia Powstańców Wielkopolskich,
Okładka. Druk z maszynopisu. Stron; 102. Wymiar :
24x17 cm. Zdjęć; 28. Nakład; 500 +25 +25 egzemplarzy.
Przedmowa; Edward Serwański, Sekretarz Komisji Historycznej
Wielkopolskiej Chorągwi ZHP. Poznań 1971 r. Polska.

To tytuł broszury (1) omawiającej ten temat, napisanej kilka lat temu przez Jana Kowalika.

Materiał do tej pracy powstał na terenie Niemiec Zachodnich, w czasie okupacji tego kraju przez Stany Zjednoczone, Anglię i Francję, napisana ona została przez znawcę prasy Polskiej tam wówczas wychodzącej, w Stanach Zjednoczonych gdzie mieszka Autor i wydana została ona w Toronto, Ont. Kanada.

Bibliograf prasy polskiej, jej badacz Jan Kowalik prowadzi od lat Archiwum Prasy Emigracyjnej, gdzie poważne i nadzwyczaj liczne zbiory tej prasy, stanowią jego warsztat pracy i są wynikiem licznych artykułów prasowych publikowanych na ten temat, szereg broszur oraz dzieła pt: 'Bibliografia czasopism polskich wydanych poza granicami Kraju od września 1939 roku' (2).

Przed laty, redaktor Benedykt Heydenkorn tak m.in. pisał na temat zbiorów Jana Kowalika; "... jak dotychczas ten niezwykle cenny zbiór, to duże archiwum prasowe powstało kosztem jednego człowieka, wspieranego przez żonę. Trudno wprost uwierzyć, że można było to w tak trudnych warunkach stworzyć. Żadna instytucja polska, żadna organizacja ani fundacja nie łoży na koszty gromadzenia utrzymywania i konserwowania tego archiwum."... (3).

Jak wiemy, archiwum Jana Kowalika - osoby instytucji, jest obecnie pod znakiem zapytania. Właśnie z braku tej pomocy, o której pisał red. Heydenkorn. Nie dziuemy się więc, kiedy przyjdzie wiadomość, że ta placówka naukowa Polonii - została zamknięta. W świetle tych myśli właśnie, należy się zwrócić uwagę na wspomnianą już tutaj, broszurę omawiającą prasę polską w Niemczech.

Autor w pracy tej, dokonał szczegółowego jej przeglądu. Omówił ukazujące się tam pisma polskie z dodaniem nie tylko jej redaktorów, ale pokusił się na wskazanie właściwej wartości tych publikacji dla ówczesnej Polonii przebywającej w Niemczech.

Zwrócił On też uwagę na kierunki polityczne czy socjalne lub religijne owych publikacji, powiada On nam w tej pracy, o warunkach w jakich wówczas pracowała owa - prasa.

Dziesiątki tytułów publikacji polskich, dziesiątki

nazwisk jej redaktorów i osób pomocnych, liczne organizacje, które prasę tę wydawały wskazują na jej zasięg, potęgę słowa polskiego, oraz zasadniczą wartość wkładu w kulturę Polską.

Jan Kowalik, zebrał to wszystko, cierpliwie przez długie lata pracy i dał nam dla korzyści nauki polskiej w świecie.

Zwraca i tam uwagę Autor na pisma Harcerskie. Na jednym miejscu czytamy; "... Podziwu godnych wysiłków wydawniczych, prasowych jak i książkowych, dokonano nieliczne stosunkowo środowisko polskie w Celle. Ich inicjatorem był Tadeusz Starczewski, działacz młodzieżowy i wydawca w jednej osobie. W jego redakcji, i spod jego prasy, wychodziło od r. 1945 w nakładzie 5000 do 8000 egzemplarzy jedno z najlepszych na emigracji pism harcerskich "Strażnica"... (str. 13), i następnie, gdzie mowa jest o innym piśmie, czytamy; "... Osobliwą ilustracją ustosunkowania się władz brytyjskich do prasy polskiej w Niemczech, stanowi pismo harcerskie "Czuwaj", wychodzące w obozie wojskowym w Dorsten. Z powodu artykułu, omawiającego na marginesie procesu norymberskiego, współpracę rosyjsko-niemiecką czasu wojny, policja brytyjska wtargnęła do lokalu redakcji, zniszczyła matryce, i zabroniła dalszego wydawania gazetki."... (str. 16).

Autor, wymienia tam jeszcze kilka pism harcerskich, m. i.: "Harcerz-Tużacz" z Wildflecken (Durzyn) Bawaria, "Pobudka" i "Skaut" z Stuttgart, "Czuwaj" z Ettingen, "Nasze życie" z Maczkowa-Haren, "Czuj-Duch" z Koeln, i "W Kręgu Rady" z Solingen.

W poznaniu historii Polonii w Niemczech, praca Jana Kowalika stanowi bardzo wartościowy przyczynek, który z pewnością nie zostanie przeoczony przez naukowców tej dziedziny naszego życia. /ZB/.

(1) Jan Kowalik, "Prasa Polska w Niemczech w latach 1945-1971" Wyd; Kanadyjsko-Polski Instytut Badawczy Toronto, Ont. 1976 r. s. 32. Okładka. Druk.

(2) Jan Kowalik, "Bibliografia czasopism Polskich wydanych poza granicami Kraju od września 1939 roku", Lublin 1976 r. T. i-iv.

(3) Benedykt Heydenkorn, "Archiwum prasowe", tyg: "Związkowiec", Nr. 66. d. 16. viii. 1967 r. Toronto, Ont.

NOWE WYDAWNICTWO S B S

W styczniu b.r. ukazała się nowa publikacja Światowego Biura Skautowego.

Poprzednie publikacje Biura, to; kw. "Jamboree" 1921-1955 rok, którego tytuł zmieniono na: "World Scouting". Od 1961 roku wydaje się biuletyn pod tytułem; "World Scouting Bulletin". Z początkiem 1965 r. powrócono do ilustrowanego pisma "World Scouting", które w doskonałej formie przetrwało do 1979 roku.

W lutym 1969 r. Biuro jednocześnie rozpoczyna publikację biuletynu pt; "World Scouting Newsletter". I ten właśnie biuletyn w tym roku, stał się nową publikacją Biura. Zmieniono format, dodano zdjęcia, zapowiadają się nowe działy w tym piśmie.

Biuletyn ten [winieta obok] ma być zasadniczym serwisem prasowym Biura.

Vol. I. Nr. 1. Styczeń 1980 r. (*)
Tytuł drukowany w kolorach.
W języku angielskim - czerwony w j. francuskim - niebieski. Winieta o wymiarach; 186x46 mm. Tekst odbity offsetem, w języku angielskim i francuskim. Wymiary pisma: 296x210 mm. Stron; 12. Zdjęcia: Redaktorzy; Mrs. Maude Murray i Mr. Percy Siebold. Prenumerata: Fr. szw. 35.- na dwa lata.
World Scout Bureau, C.P. 78, 1211 Geneva 4, Switzerland.

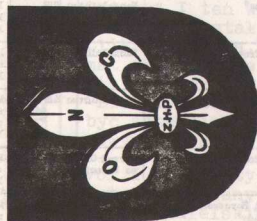
(*) Numer powinien mieć numerację; Vol. 12. Nr. 1. Styczeń 1980 r.

Naczelnictwo Z.H.P. poza granicami Kraju, ogłosiło w połowie 1958 roku listę publikacji Harcerskich ukazujących się w tym czasie w świecie. Z podanych tutaj publikacji tylko; "Wiadomości Urzędowe", "Na Tropie", "Wici Harcerskie Kanady" i "Czuj Duch" przetrwały do dzisiaj. Szczególnie miesięcznik "Na Tropie" ukazuje się z harcerską dokładnością, co miesiąc.

L.P.	NAZWA	WYDAWCA	UWAGI
1.	"Wiadomości Urzędowe"	Naczelnictwo ZHP	Zarządzenia i rozkazy Naczelnictwa ZHP oraz Głównych Kwater XII-ty rok działalności
2.	"Kamunikat Informacyjny"	Główna Kwatera Starego Harcerstwa	Zarządzenia Głównych Kwater St. Harcerstwa VIII-ty rok działalności
3.	"Biuletyn Informacyjny Naczelnictwa"	Naczelnictwo ZHP	Miesięcznik, VI - ty rok działalności
4.	"Złot"	Naczelnictwo ZHP	Biuletyn dla kierowników pracy harcerskiej, XI-ty rok działalności
5.	"Na Tropie"	Naczelnictwo ZHP	Miesięcznik dla młodzieży harcerskiej, VII-ty rok działalności
6.	"W Kręgu Rady"	Naczelnictwo ZHP	Miesięcznik skierowany do pracy wódców grup młodzieżowych, V - ty rok działalności
7.	"Wiadomości Harcerskie"	Zarząd Okręgu ZHP w Płanicy	Miesięcznik skierowany do zarządzenia oraz kronikarzy, IX-ty rok działalności
8.	"Wiad. Harcerskie Kanady"	Zarząd Okręgu ZHP w Kanadzie	Miesięcznik skierowany do zarządzenia oraz kronikarzy, IV-ty rok działalności
9.	"Czuj Duch"	Zarząd Okręgu ZHP w U.S.A.	Ukazuje się dwa razy w roku. Zawiera komunikaty z działalności ZHP w USA, II-ty rok działalności
10.	"Wiad. Harcerskie"	Zarząd Okręgu ZHP w Belgii	Miesięcznik skierowany do zarządzenia oraz kronikarzy, I - ty rok działalności
11.	"Światy Isia"	Zarząd Okręgu ZHP w Hiszpanii	Rytmiczne materiały o pracy harcerskiej, I - ty rok działalności

Miesięcznik; "Z.H.P. Biuletyn Informacyjny Naczelnictwa - Dodatek do 'Wiadomości Urzędowych'", Rok. VI. Nr. 62. dn; 15. vi. 1958 rok
Wyd; Naczelnictwo ZHP., Londyn, Anglia.

60-LECIE ZWIĄZKU
HARCERSTWA POLSKIEGO
Diamond Jubilee of Polish
Scouts Movement

KOŁO HARCEREKI HARCERZY
Z LAT 1910-1945

X-lat MIA od chwili kiedy w sierpniu 1970 roku, członkowie Koła b. Harcerki i Harcerzy z lat 1910-1945 w Londynie, opublikowali pamiątkową kopertę 60-ciolecia Z.H.P. (wym: 16x11.5 cm), oraz załączyli tam kartkę z opracowaniem: "Krótkie wiadomości o Harcerstwie/Pol-skim Sakutingu/" (wym: 15.8x10.7 cm) w języku polskim i angielskim. Oddbity tam został również specjalny kasownik pocztowy (wym: 3.3 cm) z krzyżem Harcerskim. *****

archiwum
harcerskie.pl

W 1960 roku Związek Harcerstwa Polskiego poza granicami Kraju obchodził 50-ciolecie powstania tego ruchu w Polsce.

XX LAT
MIJA...

Rozkazem Naczelnictwa ZHP

L.1. z dnia 6 stycznia 1960 r.

ustanowiona została - OZNAKA PAMIĄTKOWA 50 lecia ZHP.

Oznaka nie miała charakteru odznaczenia. Była w trzech klasach: złotej, srebrnej i brązowej. Nadana być mogła jedynie w czasie Roku Jubileuszowego ZHP i uprawnieni do otrzymania tej oznaki byli wszyscy członkowie i byli członkowie Z.H.P. poza granicami Kraju.

Oznakę brązową nadawano na wniosek lokalnych Komend Chorągwi i Zarządów Okręgu, srebrną na wniosek Naczelnika i Naczelniczki i kierownika St. Harcerstwa a złotą przez Naczelnictwo ZHP w Londynie.

Oznaka wykonana była z metalu i przedstawiała lilijkę harcerską z cyfrą-50- [Patrz rysunek obok], w wysokości; 4 cm. na 2.8 cm. szerokości.

Każdy kto otrzymał tą oznakę dostał również jej legitymację [Strona frontowa obok]. Wydana ona była o rozmiarach; 12.5x8 cm. Na odwrotnej stronie podane były dane personalne posiadacza; Imię i nazwisko.

Jednostka organizacyjna. Miejsowość i kraj. Orzeczono stwierdzenie, że wyżej wymieniony jest uprawniony do noszenia ... Oznaki Jubileuszowej 50-ciolecia ZHP nadanej Rozkazem... L. z dnia... Numer legitymacji. Czuwaj. Pieczęć i podpis wystawiającego. Druk tych danych wykonany był w kolorze zielonym, legitymacja jak i sama oznaka, wykonane były w Londynie, Anglia.

1910 ZHP 1960

LEGITYMACJA
OZNAKI JUBILEUSZOWEJ

Wszystko co nasze
Polsce oddamy.

Nakładem Naczelnictwa ZHP
47, Rutland Gate, London, S.W.7

XXX
lat
mija

od chwili kiedy w Londynie ukazał się w styczniu 1950 roku pierwszy numer dwumiesięcznika 'ZNICZ' przeznaczanego dla drużynowych-dziewcząt w Związku Harcerstwa Polskiego poza granicami Kraju. Pismo ukazywało się przez następnych dziesięć lat i zakończono publikację drukowanym numerem z maja 1960 roku. Główną redakcją była śp. hm. R.P. Helena Grażyńska, do 12.iii.1959 r. oraz następnie hm. Ignacy Piłonka. W treści zamieszczano tam liczne wiersze, opracowania na temat historii Polskiej, opowiadania i materiały pomocnicze w pracy Harcerzek Polskich w świecie. Wszystko to było starannie odbijane systemem offsetowym z licznymi rysunkami i zdjęciami. Przez cały okres publikacji, tytuł 'Znicz' został zachowany. Jedynym podtytułem był

ZNICZ

PISMO DLA DRUŻYNOWYCH

WYDAJE GŁÓWNA KWATERA HARCEREK POZA GRANICAMI KRAJU

ROK III

LONDYN, marzec-kwiecien 1950

NR. 3-4

z czasem zmieniane. Były one: 'Pismo dla drużynowych', 'Pismo dla drużynowych i starszych dziewcząt', 'Pismo młodych Polek', 'Pismo młodych'.

W zbiorach posiadamy jedynie 49 numerów 'Znicza'. Opracowany został zestaw treści tych numerów. Wymiar każdego był przeciętnie 216x164 mm. Liczył również przeciętnie 16 stron każdy numer. Za ten czas wydawniczy tych numerów; odbito 926 stron, podano 404 rysunki i 62 zdjęcia, oraz 700 tytułów zasadniczych opracowań. Pismo to, było wartościowym wkładem wydawniczym Z.H.P. poza granicami Kraju i cieszyło się dużym powodzeniem wśród Harcerzek.

Opis szczególny tej publikacji patrz; hm. H. Smoleńska; 'Pisma Harcerzek, wydane w Londynie w latach 1948-1976' w 'Skaut' Rok. xv. Nr. 21. Październik-Grudzień 1976 r. Londyn, Anglia. (Przedruk tej pracy w 'Biuletynie' nr. 14) Wrzesień 1977r., Vancouver, B.C. Kanada.

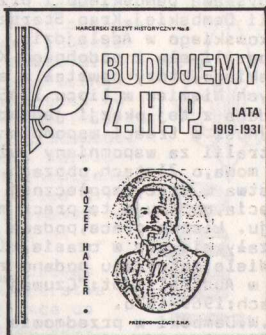
harcerskie.pl

nadesłane

"Budujemy Z.H.P. lata 1918-1931" - Harcerski Zeszyt Historyczny No. 6. Opracował; Henryk Glass, Hm. Rzpłitej. Szytyna okładka. Wymiar; 20.5x16.5 cm. Stron; 32. Zdjęć; 29. Rozdz. 36.

Praca zawiera rzeczowe omówienie pierwszych lat budowy na ziemiach Polskich Związku Harcerstwa Polskiego gdzie Autor brał czynny i wpływowy udział.

Wartościowy ten zeszyt wydany przez Harcerską Komisję Historyczną w Londynie z końcem 1979 roku, należy przyjąć z wielkim zadowoleniem i uznaniem dla Autora tej pracy.

PISMO KOŁA HARCEREK I HARCERZY
Z LAT 1910-1945

"Skaut" - Pismo Koła Harcerzek i Harcerzy z lat 1910-1945. - Rok. xviii. Nr. 26/27. Listopad 1978-Lipiec 1979. Wym; 20.5x16.5 cm. Szytyna okładka. Stron; 40. Tekst odbity offsetem. Zdjęcia. Redaktorka; hm. H. Smoleńska. Londyn, Anglia. - Ciekawy ten zeszyt zawiera m.in. opracowania o nast. tytułach; 'Papież Jan Paweł II-Syn Polskiej ziemi', 'Wspomnienia z Wołynia-przed 1939 r.', 'Obozy wędrowne', Hm. Wincenty Wierzejewski Twórca skautingu w Poznaniu.. i wiele kronik osobistych.

Jan Kowalik, "Polska prasa dla dzieci i młodzieży poza Krajem do lat sześćdziesiątych". Artykuł omawia publikacje młodzieżowe w Polsce za ten okres czasu z wyszczególnieniem opracowań Z.H.P. [Kw. 'Migrant Echo', Vol. iii. No. 2. Maj-Sierp. 1979. San Francisco, USA.].

Dr. Bolesław Leonhard, "Harcistrz Rzeczypospolitej" Artykuł - kół jest wspomnieniem o śp. hm. R.P. Tadeuszu Zgierski-Strumiłło. Zdjęcie. [Tyg. 'Tygodnik Powszechny' Rok. xxxiii. Nr. 47. (1609). dn. 25. xi. 1979 r. Kraków, Polska.

-37-

JEDNODNIÓWKA HARCERSKA Z AUSTRALII... W ubiegłym roku minęło 30-to lecie zorganizowania pracy Harcerskiej w Południowej Australii.

Dnia 11.xii.1949 r. powstał z inicjatywy Harcmistrza Władysława Dembskiego i przy pomocy Jego małżonki Hm. Zofii Dembskiej, Krąg Starszoharcerski im. Andrzeja Małkowskiego w Adelajdzie. Twórcy tego Kręgu St. H. wywodził się z podobnego Kręgu St.H.im.Andrzeja Małkowskiego, który powstał w strefie brytyjskiej okupowanych Niemiec w lipcu 1945 roku.

Wydana z tej okazji jednodniówka pt: "Nasz Sztandar" przynosi w treści wspomnienia z pracy Harcerskiej w Australii za wspomniany już tutaj, okres czasu. Jest tam mowa, o Złotach, obozach, wycieczkach i udziale Harcerstwa w pracy społecznej Polonii w Australii. Liczne zdjęcia, obrazują tę pracę młodych z Polonii w tym kraju. Liczne prace, podane są tam w przedruku, bo już ukazały się one w czasie, kiedy te rzeczy się tam działy. Wiele materiału podano z byłego pisma /drukowanego/ ZHP w Australii pt: "Czuwaj", które ukazywało się tam w latach; 1969-1970.

Hm.W.Dembski w przedmowie do tej pracy pisze m. in. ... "Odmeldowuję się ... po ponad 50-letniej służbie w Z.H.P. w tym 30-letniej w Australii"...

Druh Hm.Dembski pełnił tam ponad 25 lat służbę na stanowisku Hufcowego hufca "Mazowsze", był Przewodniczącym Zarządu Okręgu ZHP-Australia oraz piastował szereg innych funkcji Harcerskich. Organizował i uczestniczył w licznych obozach, Złotach i był na Światowym Zjeździe Z.H.P. w Kanadzie /1976 r./.

Prace małżeństwa Dembskich pozostaną w serdecznej pamięci ruchu Harcerskiego w świecie. (zb).

"Nasz Sztandar - 30-lecie 1949-1979 Harcerstwa w Płd. Australii". Jednodniówka. Tekst offsetem odbity. Zdjęcia. Str; 38. Wymiar: 29,5x21 cm. Okładka koloru zielonego. Adelaide, Australia. Listopad 1979 rok.

' OGNISKO HARCERSKIE ' 1979 r.

W 1979 roku ukazały się cztery numery kwartalnika Harcerskiego pod tytułem; "Ognisko harcerskie"(1).

Pierwszy numer zawiera obszernie wspomnienie hm.Army Paluchowej poświęcone pamięci Hm.R.P.Oldze Małkowskiej. Miłe to opracowanie ilustrowane jest kilkoma zdjęciami. Numer podaje wspomnienia hm.St.Dr-łowskiiego z Kanady na temat Konferencji Polonii odbytej w Toronto, Ont. oraz referat tam wygłoszony przez hm.Kazimierza Stepana na temat wychowania narodowego. Zamieszczono tam również uwagi Karola Kardynała Wojtyły z 1976 roku, napisane na temat książki D.F.Bednarskiego pt: "Katolicka etyka wychowawcza". Numer zamyka lista tych, którzy odeszli na "Wieczną wartość".

Numer drugi poświęcony jest przede wszystkim na opis udziału Harcerstwa Polskiego z Anglii w pielgrzymce do Rzymu i pod Monte Cassino oraz spotkaniu tam z Ojcem Świętym dnia; 16.V. 1979 roku. Liczne zdjęcia obrazują bardzo ładnie ten moment.

Numer trzeci powiada m.in.o spotkaniu młodzieży Harcerskiej w Rzymie z Prymasem Polski kś.Stefanem Kardynałem Wyszyńskim w dniu; 19.V.1979 roku. Omawia się też nominację Kardynałów z Polski oraz Kazimierz Sabbat pisze o Światowym Zjeździe Jedności z Walczącym Krajem - Zjazd Polscy Walczącej. Hm. Anna Sabbatówna poświęca wspomnienie o gen.N.Suliku, który zm. dn; 14.I.1954 r. Numer zamyka opracowanie poświęcone przyrodzie.

Numer czwarty tego rocznika, zawiera gawędę wigilijną. Jest oracowanie o grobach; Lorda Baden-Powella i Olave Lady Baden-Powell. Dział "Krąg Rady" omawia sprawy wychowawcze w ruchu Harcerskim poprzez stosowanie gier. Hm. Ignacy Płonka w artykule; "Odrodźmy nasze metody czy nas samych" zwraca uwagę na potrzebę odbudowy myśli, idei i kierunków w pracy Harcerskiej w świecie.

ORGAN
STARSZYNY
HARCERSKIEJ

'Ognisko harcerskie'/c.d./

Odnotowano również uwagi dra. B. Leonharda z Krakowa na temat zmian dokonanych w 10-tym punkcie Prawa Harcerskiego w 1976 r. w Kanadzie, a phm. Wanda Hrynaskiewicz z Australii pisze o trudnościach wychowawczych w Harcerstwie w świecie. Hm. L. Kliszewicz w pracy; "Współpraca w Harcerstwie" omawia obszernie i ciekawie to zagadnienie, wzywając członków organizacji Harcerskiej do tej - współpracy między sobą i między członkami organizacyjnymi tego Z.H.P. w świecie. Wiadomość o pracach Rady Koordynacyjnej Polonii Wolnego Świata, z zebrania w Rzymie dn; 4-11.xi.1979 r. oraz lista tych, którzy odeszli na 'Wieczną wartę' kończy ten numer i rocznik 'Ogniska harcerskiego'. /zb/

(1) Kwartalnik; "Ognisko harcerskie - Organ Starszyny Harcerskiej. Rok. 15. Nr. 1. Styczeń-marzec 1979 r. s. 36. Rok. 15. Nr. 2. Kwiecień-czerwiec 1979 r. s. 24. Rok. 15. Nr. 3. Lipiec-wrzesień 1979 r. s. 24. Rok. 15. Nr. 4. Październik-grudzień 1979 r. s. 28. - Offset. Zdjęcia. Wymiar; 27x16.5 cm. Wydawca; Naczelnictwo Z.H.P. poza granicami Kraju, Londyn, Anglia.

harcerski fundusz oświatowy
polish scout educational fund
"domek". Bethlehem, Conn. 06751

"Kalendarz Młodej Polonii
1980". Opracowała hm. Ewa
Gieratowa. Oprawa graficzna;
Z. Kubik. Druk; H. Kawecki.

Okładka. Wymiar; 28x21.5 cm. Stron; 32. Rysunki. Zawiera:
Kalendarz i informator. Wyd; w U.S.A. ***

wici harcerskie kanady
Zarząd Okręgu ZHP w Kanadzie

sprawozdania z Harcerskiej akcji letniej w Kanadzie
za 1979 rok. Liczne i wartościowe zdjęcia. Redaktor:
Hm. K. Shodandel. Wydawca; Zarząd Okręgu ZHP-Kanada,
Toronto, Ontario. ***

Rok. XXV. Nr. 116. Październik
1979 r. Str; 38. Zdjęć; 71,
Rys; 12. Tyt; 25. Okładka.
Offset. Zawiera ogólne

Węzerek

Dwumiesięcznik. Rok. 19. Nr. 101. Sierpień
1979 r. s. 16., Rok. 19. Nr. 102. Październik
1979 r. s. 16. Rok. 19. Nr. 103
Grudzień 1979 r. s. 16. Offset. Zdjęcia.
Wymiar; 25.5x20.5 cm. Wydawca; Główna

Kwatera Harcerek. Zawiera; ogólne wiadomości z prac
organizacji Harcerek Polskich w świecie. Londyn, Anglia.

archiwum

harcerskie.pl